

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD

Începutul și dezvoltarea instituțiunii monachale în biserica creștină.

În lupta cea grea pentru existență și dezvoltare omul are o mulțime de trebuințe. Singur de sine omul nu-și poate câștiga toate bunurile, prin cari se potă pretîmpina cu succes aceste trebuințe. Dar ceea ce nu potă realiza omul singur, realizază cu înlesnire trăind și lucrând în societate cu ceilalți oameni din lume. Astfeliu trebuințele cele multe și varii ale vieții avisază oamenii a trăi în societate, ca cu ajutor reciproc, să-și potă câștiga mai cu înlesnire bunurile de lipsă pentru viață și dezvoltare.

Pre lângă această împrejurare mai îndemână, și avisază pre om a trăi în societate și un alt moment psihic de mare valoare, și anume: astfeliu este făcut omul, ca în succesele, pre cari le potă realiza prin activitatea și omenia sa, — să nu sîntă adevărată bucuria, decât numai atunci, când vede și alții, și adevărată societatea, în carea se găsește, se bucură împreună cu densul. Din nefericire bucuriile, cele are omul în viață, sunt mult mai rare, și mai puțin, în raport cu multele necazuri și dureri, cari în măsură mai mică, seau mai mare, întîmpină pre fiecare om în decursul acestei vieți. În dureri și în necazuri se vede, și se cunoște apoi în mod mai marcat valoarea vieții în societate. Ori cât ar fi de mari necazurile și durerile, cari întîmpină pre om în viață, densul află ajutoriu, alinare și mîngăiere, atunci, când vede, că și alții ieau parte la necazurile și durerile sale.

În casuri de bucuria vedînd omul, că și alții se bucură de succesele obținute prin munca și activitatea sa, — bucuria i-se măresce, și potentă; er în casurile de durere, — vedînd omul că

și alții participă la durerea sa, — necazul și durerea împărțindu-se pre umerii mai multora, omul sîntă, încât este acesta cu puțință, alinare și mîngăiere. Pre acest moment psihic, pre această firească trebuință a sufletului omenesc se basază felicitările, ce și le exprimă oamenii unii altora, în casuri de bucuria, și condolența în casurile de durere.

Două sunt deci momentele, cari îndemână, și avisază pre oameni a trăi unii cu alții în societate, și anume: a) trebuințele cele multe și varii ale vieții omenesci, și b) lipsa sîmțiță de simpatia și iubirea oamenilor, cu cari trăim în societate atât în casurile de bucuria, cât și mai cu seamă în casurile de durere, cari atât de des ne întîmpină în viață.

* * *

Are pentru fiecare om multe părți bune viața în societate. Dar ca tot ceea ce este omenesc are și viața în societate părțile ei grele. Amiciția ideală, carea o descriu filosofii, și o cântă poezii, — iubirea evanghelică, propagată pre pămînt și între oameni de Domnul Ceriului și al pămîntului și de sfînta Lui biserică este din nefericire foarte departe de a-se fi încetățenit în lume și între oameni în forma și măsura, de carea are omul faptice trebuință pentru dezvoltarea și mulțămirea sa, și pentru o viață socială bine organizată, astfeliu ca toți factorii, cari o compun să fiă deplin mulțămiți.

În lume și între oameni, în viața lor familiară și în viața lor socială și publică există faptice multă simpatia și iubire. Când constatăm faptul acesta, pre de altă parte nu putem trece cu vederea și altceva. Simpatiile și iubirea dintre oameni din nefericire pre adese ori se schimbă, după cum se schimbă ceea ce numim: comuniune de interese. Din ne-

fericire nu este în lume și între oameni nici întem-
plare, nici cas rar, se vedem, că amicii de ieri, —
schimbându-se comuniunea de interese, se fiă astăzi
cei mai mari inimici, și se-se războiescă unul încon-
tra altuia, folosindu-se de arme, cari înecă, și o-
mora sântămintele nobile, și dau frâu liber sburdal-
niciei patimelor omenesci. Între astfelu de împreju-
rări este natural, că societatea, și viața în societate
nu numai, că nu ne ușurează totdeauna și între toate
împrejurările dezvoltarea și calea spre bună stare și
mulțămire; din contră ni-o îngreuiază, și ni-o amă-
răsece. În astfelu de casuri omul nu găsește în socie-
tate sprijin și ajutor. Dincontră societatea ca atare
ii face omului pré de multe ori pedeci și greutate
în mersul său spre dezvoltare și perfecțiunea creș-
tină.

Omul are însă trebuință de societate. Și con-
dus de această trebuință caută societatea. Și
ceea ce nu poate afla în lume și între oameni, cari
atât de ușor sunt supuși schimbării, — caută să afle
acolo, unde iubirea nu este supusă schimbării, unde
iubirea este nemărginită; la acea Ființă
preînaltă, carea este mai pre sus de ori ce schim-
bare, la Dumnezeu.

Acest moment psihic, această trebuință sufle-
tescă a dat nascere tendinții unor oameni de a-se re-
trage de lume, ca în singurătate se potă duce o
viață contemplativă, prin carea liberi și scutiți de ne-
cazurile și părțile grele ale vieții sociale din lume,
se potă să se înalte mai cu ușurință cu mintea și
inima la Dumnezeu. Acest moment psihic a dat
nascere în biserica creștină vieții monachale. Spre a
satisface acestei trebuințe a sufletului omenesc s'au
retras de sgomotul lumii unii creștini cu începere din
veacul al doilea în singurătate, ca petrecând singuri
în lucru și în rugăciune, se potă avé liniscea spiri-
tuală trebuincioasă, carea în lume nu o-au potut afla,
și prin rugăciune și lucru se potă să-și urmeze mai
cu înlesnire calea către perfecțiunea creștină.

* * *

Locul, în carele creștinii au început a duce
viață ascetă este partea superioară a Egiptului. Sub
timpul gónelor trăieau asceții creștini singuri și fără
nici un fel de organizațiune. După emanciparea bi-
sericii de sub góna a început apoi a-se desvolta și
organisa viața monachală. De părinți ai monachismului
se privesc Antoniu cel mare și școlariul său
Pachomiu.

Viața sântului Antoniu o-a descris Atanasu cel
mare. Din această descriere estragem următoarele date

biografice: Antoniu s'a născut la anul 251 în satul
Coma lângă Heraclea în Egipt, din părinți cu stare.
Devenind orfan în etate de 18 ani, pământul mosce-
nit dela părinți l'a dăruit comunei sale natale, și a-
verea mișcătoare o a vândut și o a dat la sēraci, ér
dênsul s'a retras în pustie, unde ca ascet a petre-
cut până la vârsta de 105 de ani. În pustie îl cer-
cetau mulțime de oameni din toate clasele socității, ce-
rându-i sfatul și ajutoriul. Deși Antoniu prin multele
visite, ce avea, se sêmția conturbat în viața sa con-
templativă, totuși cu o linișce sufletescă admirabilă
împărtăsa sfatul și ajutoriul său tuturor. De două
ori a mers în decursul vieții sale din pustie în Alexan-
dria, și anume întâia dată pre timpul góna lui Ma-
ximin între anii 310—312, ér a doua óra pre tim-
pul, când biserica era în luptă cu arianismul, cu scop
ca cu sfatul și prezența sa să fiă în ajutoriul bise-
ricii în lupta cea grea, carea o purta. Esemplul lui
Antoniu a aflat mulți imitatori. Mulți dintre creștini
s'au retras în pustia, și au trăit în jurul și sub
supraveghiarea dênsului. În chipul acesta Antoniu cel
mare a înființat în jumătatea primă a seclului al
patrulea două colonii de eremiți, și anume; un'a la
țermurile Nilului lângă Phaium în Tebaida, ér alta
la pólele muntelui Colzim lângă marea roșă. Ere-
miții trăiau singurateci, unul câte unul, în colibe mici,
sub ascultarea și supravegherea lui Antoniu, ocu-
pându-se cu lucrul și cu rugăciunea. Fiind
că trăiau singuri s'au numit monachi, ér colo-
niile acestor monachi s'au numit lavre după nu-
mele unui suburbu sêrac din Alexandria, carele con-
sta numai din colibe sêrace împrasciate. Antoniu a
murit la anul 356 în etate de 105 ani în mare
vață și în mare renume atât înainte poporului, cât
și înainte curții împăratezi.

O a treia colonie de monachi o a înființat Pa-
chomiu, un școlariu al lui Antoniu cel mare la anul
340 în Tabena, o insula a rîului Nil, în partea
superioară a Egiptului. Pachomiu a întrunit monachii,
cari trăiau sub conducerea și supravegherea sa într'un
loc spre a duce o viață comună (κοινότης), și el este
întemeiatoriul vieții mănăstiresci în forma și modul,
cum s'a dezvoltat această instituțiune mai târziu în bi-
serica creștină. Tot astfelu au mai înființat colonii
de monachi, și respective mănăstiri, și alți școlari
ai lui Antoniu, și anume: Amoni și Macarie în
partea de jos a Egiptului. În Palestina, și anume
în Gaza a înființat o mănăstire Hilarion, ér
în Armenia mică Eustatiu, episcopul din Sebasta.
Atanasu cel mare a promovat înființarea de mănăstiri

în Asia mică și în Italia la anul 341, când a fost esilat acolo. În apus promovătorii vieții monachale sunt: **Ambrosiu** din Milan, scriitorul bisericesc **Hieronim**, **Augustin** și alții.

Monachii trăiau în mănăstiri după anumite reguli, prescrise de întemeietorii vieții monachale; și la început fiecare mănăstire și-a avut regulile ei proprii, cari prescriau modul de viață al monachilor. Aceste reguli speciale ale diferitelor mănăstiri aveau de puncte comune: ascultare necondiționată de șeful mănăstirii, carele se numia: părinte, abate, mai târziu egumen, seau archimandrit, petrecerea în feciorie, rămânerea în mănăstire, și viață conform regulilor mănăstiresci în rugăciune, în abținere și în lueru pentru a-și câștiga cele trebuincioase pentru susținerea sa și pentru ajutorarea săracilor.

Adevărată direcțiune o-a dat monachismului **Vasiliu cel mare**, Metropolitul din Cesarea Capadociei. Dânsul privește în viața monachală: o filosofie practică creștină, menită a emancipa pe monachi de grijile vieții, și a-i conduce mai ușor și mai cu siguranță la perfecțiunea creștină și prin aceasta la bunăstare și fericire, — și tot de odată a servi omenirii și a-i înlesni calea și mersul spre perfecțiunea creștină, și prin aceasta spre bunăstare și fericire.

Vasiliu cel mare a formulat pentru regularea vieții monachale două regulamente, și anume: unul mai scurt în 55 de întrebări și răspunsuri și unul mai lung în 313 întrebări și răspunsuri. În aceste regulamente **Vasiliu** procedează de la ideea, că monachul și în genere creștinul este un soldat în sorvitiul Mântuitorului **Christos**. Viața monachală este, și trebuie să fie un prototip model de viață creștină. Manachii trebuie să se restrângă în îmbrăcăminte, hrană, și locuință numai la cele absolut necesare pentru viață, să iubească ordinea, rugăciunea și lucrul, să fie cu ascultare necondiționată față de șeful lor, să fie neobosiți întru propagarea doctrinei evangheliei prin cuvânt și în faptă, neobosiți întru instrucțiunea tinerimei și în cultivarea științei.

Regulamentele pentru viața monachală au fost adoptate de întregă biserica orientală; și servesc de cinosură pentru viața monachală în biserica ortodoxă până în ziua de astăzi. Acestor regulamente și în genere direcțiunii, pe carea o-a dat **Vasiliu** vieții monachale sunt a-se mulțami serviciile cele mari, pe cari le-au făcut mănăstirile întru propagarea științelor și întru creșterea poporului în spirit creștinesc precum și în faptul, că au servit de adăpost și scut

tuturor acelor creștini, cari în lume și în societatea cu lumea nu au putut afla liniste și mângăiere sufletească.

Monachii și mănăstirile din apus nu au primit regulamentele introduse în Orient prin sfântul **Vasiliu cel mare**, — din motivul, că le-au aflat prea severe. Chiar pentru acesta în mănăstirile din Apus câțva timp a fost lipsă de disciplină.

Reformatorul vieții monachale în Apus a fost **Benedict** din **Nursia** în **Umbria**; născut la anul 480. Întrânsul s'a dezvoltat plăcerea și tendința pentru viața ascetică încă de tiner. În etate de 14 ani a fugit de la crescătorii săi din Roma, și s'a dus în pustie, unde a trăit ca eremit. În anul 529 a înființat în **Campania** pe **Mons-Cassinus** o mănăstire, pentru carea a formulat și introdus un regulament special, mai ușor de ținut, decât regulamentele introduse în biserica orientală. Regulamentul introdus de **Benedict** a fost apoi adoptat în genere în biserica apusă, tocma așa, precum au fost adoptate în Orient regulamentele sfântului **Vasiliu cel mare**.

După ce prin **Vasiliu cel mare** și prin **Benedict** s'a dat direcțiune vieții monachale, — s'au înființat în multe locuri, atât în Orient, cât și în Occident societăți de monachi. Aceste societăți se numeau în Orient **mănăstiri**, ér în Occident **claustru**. La unele din mănăstirile din Orient aparțineau pre lângă monachii, cari trăiau la un loc, în comuniune, și monachi, așa numiți: **anachoreți**, seau **sichastrii**, seau **schimnici**. Anachoreții erau monachi, cari au trăit mai mult timp în mănăstire sub nemijlocita conducere a șefului mănăstirii, și cari mai târziu spre a poté ajunge la o perfecțiune și mai mare creștină se retrăgeau din mănăstire, și trăiau singuri abdicând și de societatea colegilor lor din mănăstire. Din această împrejurare s'a format în biserica ortodoxă și două feluri de ceremonii pentru primirea în tagma-monachală, și anume: „chipul cel mic“ și „chipul cel mare“, numit și „chipul ingeresc.“ Cu ceremonialul prescris pentru „chipul cel mic“ se primeau în tagma-monachală monachii, cari trăiau în mănăstire, și cari erau capaci a fi înaintați în treptele ierarhice, ér pentru a trăi în singurătate ca anachoreți se promovau cu rânduie la chipul cel mare monachi, cari au petrecut mai mult timp în mănăstire ducând o viață neeseptionată, și cari aveau dorința de a ajunge o perfecțiune mai înaltă, trăind într-o viață lor în

singurătate! Cesti din urmă nu mai puteau fi înaintați la nici un fel de funcțiune ierarhică.

Crestinii, cari voiau să între în tagma monachală, trebuiau să petrecă, ca noviți în mânăstire în Orient trei ani, ér în Occident un an sub supraviețuirea egumenului și a fraților din mânăstire; și numai după ce prestau cu succes timpul de probă și cercare puteau fi primiți în tagma monachală.

Candidații pentru primire în tagma monachală trebuiau să facă vot, că vor petrece totă viața în castitate, că vor petrece în săracie de bunăvoie, că vor fi cu ascultare și supunere necondiționată de șeful mânăstirii, precum și că în întreg decursul vieții nu vor părăsi mânăstirea.

În Orient monachilor nu le era iertat să mănânce carne. În Occident regulamentele mânăstiresci permiteau a mânca carne numai monachilor bolnavi. Monachilor nu le era iertat să aibă avere proprie. Tot ceea ce câștigau aparținea mânăstirii, și se folosea pentru susținerea mânăstirii, seau pentru scopuri de caritate creștină.

Pre lângă monachii și mânăstirile, cari trăiau după regulele introduse de Vasiliu cel mare cu începere din veacul al cincilea s'au mai format și alte societăți de monachi, și anume: *acomitiții*, *studiiții* și *stiliții*. În mânăstirile *acomitiților* se ținea serviciul divin în mod nentrerupt; și ca să pótă ținea serviciul nentrerupt monachii acestor mânăstiri se împărțeau în trei părți, — astfel, că o parte era în biserică, o altă parte se odichnea, ér o a treia parte lucra. Ștudiții se numiau monachii unei mânăstiri din Constantinopol înființată de *Studius*. Acestia se bucurau de mare viață, atât pentru că duceau o viață ascetică foarte rigorosă, cât și din motivul, că se ocupau cu multă diligență și cu științele teologice. Stiliții se numesc monachii, cari trăiau singuri ca anachoreți pe câte o columnă. Cel dântăi, care a trăit astfel a fost *Simeon*, de origine din jurul Antiochiei. Dênsul a trăit în pustia Siriei 30 de ani pe o columnă înaltă de 36 de cași. Dênsul se bucura de mare viață; și poporul și anume atât creștinii, cât și păgânii, peregrinau în număr mare la dênsul, ca să-i cêră sfat și ajutoriu în lipsele sale. Modul de viață al lui *Simeon* a avut mulți imitatori, și acest soi de asceți s'au susținut în Orient până în veacul al doisprezecelea.

Înregistrăm înfine, că între monachi s'au format și unele secte heretice, și anume: secta *Massalianilor*, seau *Euchiților* în Siria,

și a *Eustatianilor* în Asia mică. *Massalianii* profesau credința, că omul prin rugăciune pôte goni dela sine pre diavolul pentru totdeauna, când apoi se împreună cu *Christos*, ér de aci înainte să facă orice voiesce, nu mai pôte păcătui. Purcedând din această credință gresită, individii aparținători acestei secte duceau o viață imorală. Descoperită de *Flavian* Episcopul Antiochiei a fost disolvată la anul 381.

Eustatianii purcedeau din principiul extrem, că omul numai prin viața monachală se pôte feri. Ei posteau nentrerupt și despretuiau pre preoții căsătoriți. Această sectă a fost comdamnată prin un sinod ținut în *Gangra*, în *Paflagonia* între anii 360—370.

Pre lângă mânăstirile de monachi înființate de *Vasiliu cel mare* încă din veacul al patrulea s'au înființat și mânăstiri de călugărițe.

Prin sinodul din *Calcedon* ținut la anul 451 mânăstirile au fost supuse jurisdicțiunii Episcopilor, pre al căror teritoriu se aflau mânăstirile.

Pentru serviciile făcute de monachi întru dezvoltarea sêmțului de pietate creștină al poporului, și precum și pentru serviciile făcute prin creșterea tinerimii, și prin promovarea culturii teologice preste tot, monachii s'au bucurat încă din început de mare viață; ér prin aceste servicii monachii au devenit un însemnat factor în dezvoltarea ulterioară a bisericii; și cu începere din veacul al cincilea numai dintre monachi s'au ales fețele superioare biserică.

Terminând constatăm, că viața monachală s'a născut din o trebuință, pretinsă de zelul creștin, — ivit la unii creștini — de a-și dedica întrăgă viața și viața în serviciul bisericii. Acest zel creștin, emanat din spiritul evangheliei Domnului a făcut din viața monachală, mijloc de adăpostire și mângăiere pentru creștinii persecutați de sôrte în viața lor în lume, mijloc de edificare pentru sêmțul de pietate creștină, și în același timp și focul de învețatură și știință pentru biserică și pentru popor.

Procanonul lui Petru Maior.

(Continuare.)

CAP XVI.

Să răspunde la cele ce latinii aruncă împotriva acestii învățături.

Latinii, cari zic că întâia șederea pentru acția e rânduită în Biserică, ca printrênsa să se țină unirea întră credincioși, aduc înainte spre dovedirea

zisei sale pe sf. Ieronim și vro câți-va Africani, adică pre sf. Chiprian, pe Optat și pe sf. Augustin. Dar aceștea nemica nu ne turbură pre noi, nici din învățătura noastră nu ne scot afară. Că întâiu, de-ar fi acastă dogmă adevărată și de Dumnezeu descoperită învățatură, au socotești că numai în Africa o ar fi descoperit Dumnezeu? Atâta creștini în ceia-laltă mare parte a apusului să nu o fi știut'o? La atâta sfinți Părinți, Arhieri, Patriarhi, dascali dumnezești în tot răsăritul, unde sint besericele cele apostolicești în care trădania spre pază o au lăsat Apostolii, unde au început credința, unde toți Apostolii și însuși Hristos au propoveduit, tocmă acolo tuturor să fie cea învățatură neștiută, neuzită din veac, tănuită și ascunsă; A d o u a. Și parinți mai sus numiți, nu zic că întâia șederea iaste mijlocirea de-a ținea unirea, ci numai zic întâia șederea iaste semn, iconă și tip unirii sfinți Bisericii. Sa auzim pe sfântul Chiprian în cartea cea despre împreunarea sau unirea Besericii. Acest sfânt, acastă carte o au scris cu prilejul schismaticilor ce să numea Novațiani. Multe dovediri aduce de toate părțile ca să arate că una iaste Beserica de la carea cine se dejghină nu să pôte mântui, precum ore când cei ce au rămas afară de corabia lui Noe. Intr'acelalte aduce acăsta: „Macar că tuturor Apostolilor după învierea sa întocma putere le da, și zice: Precum m'au trimis pre mine Tatăl și eu trimit pre voi, luați Duh Sfânt. Căruia veți erta păcatele ertase-vor lui, ori-căruia veți ținea ținea-se vor; totuși ca să arate unirea acéiași, unirii început, ce de la unul începe cu avtentia sa l-au rânduit... întâia ședere lui Petru să dă ca una Beserica lui Hristos și unul scaunul să se arete. Și păstori sint toți, dar turma una să arată.“ Iar că acest sfânt într'acastă carte mult pomeneste de scaunul lui Petru, nu te mira, căci pre vrémea lui s'au sculat Novațian la Roma și fiind acolo episcop în Roma Papa Cornelie, s'au făcut și el Papă, și și-au rădicat scaon improtiva lui Cornelie, ce era pe lege ales episcop. Drept acéia zice Chiprian cu privire cătră Novațian, că cela ce să lapadă de scaonul lui Petru nu iaste pravoslavnic. Căci cum spuseiu, Novațian se lăpădară de episcopul cel legiuit și scornisă schismă în Beserică. Adevărat și improtiva macar căruia episcopii de s'ar scula vre un poporaneal lui sau vre o mânăstire din eparhia lui, și nu s'ar uni cu densusul, nefiind episcopul sobornicește vestit eretic și scăđut din darul Arhieriei, nu s'ar număra într' pravoslavnici, ci într' schismatici. Și au pentru acéia vei zice, că totă lumea trăbue să se unescă cu acel episcop într'atâta, cât ori carele în totă lumea cu densusul nu s'ar uni să fie eretic sau schismatic? Intru acest chip trăbue să se înțelegă cuvintele sf. Chiprian, și adevărat așa le vei și înțelegé, de vei ceti cu bună luare aminte totă cartea lui despre unirea Besericii și vei ști cu amăruntul istoria vrémilor și a prilejului în carea au scris sf. Chiprian acea carte. Au socotești, că de-ar

fi cređut sf. Chiprian că de nu-i fi unit, cum zic latinii, absolut cu Papa, ești schismatic. Când în pricea cea despre botezul ereticilor Papa Ștefan i s'au lădat cu afurisania pentru ce nu ține una cu densusul, nu s'ar fi rugat în genunche să-l iarte și s'ar fi făgăduit că una va ținea cu densusul? Dar nu s'au spăriat nici unul de afurisania Papei, ba încă Firmilian pe Ștefan îl chiamă schismatic (Veđi în cap. den sus). Și Chiprian îl înfruntă pe Ștefan, pentru ce Ștefan asămănându-se cu tiranii numai după socoteala sa și din capul său să arata ca când ar fi episcop episcopilor (Veđ în cap, den sus). Și neavând ascultare de Papa și Chiprian și Firmilian mulți alți mari episcopi s'au mutat den lumea acăsta și totuși și Beserica Răsăritului și a Apusului într' sfinți cei mai mari îi număra și sint.

Precum Sf. Chiprian dice, că întâia șederea lui Petru iaste arătarea unimei Besericii, așa și Sf. Augustin o zice că iaste tip, adică semn și chip unei Besericii, iar nu mijlocire de-a ținea unirea ca toți, veri neveri, să să unească cu cela ce are întâia ședere. Dar să-l auzim cuvântând în voroava 66 de la Matei: „Ne aduce aminte să înțelegem, că veacul cel de acum e mare, iar Petru Apostolul a unei Besericii tip, pentru că însuși Petru cel în rândul Apostolilor întâiu în dragostea lui Hristos fórte gata, de multe ori unul răspunde pentru toți... Unul pentru mulți au dat răspuns unuia mult... și acăsta într' acela chip ca să însémnéze Beserica. Intru acela dară unul Apostol, adică în Petru, cel în rândul Apostolilor mai întâiu și mai înainte, într' carele să inchipuia Beserica.“ Pentru acéia adică unul vorbea, pentru acéia unul era mai întâiu, ca toți să înțelegă una a fi Beserica, ca toți să se învețe că trăbue să fie uniți nu cu Petru, ci toți la olaltă, într' carii iaste și Petru. Trăbue adică să mă unesc nu atâta cu cel întâiu șazătoriu, cât cu Beserica cu carea de va fi unit cel întâiu șazătoriu și cu densusul sint unit, nu pentru densusul, ci pentru Beserică. Intr' acesta chip trăbue să să înțelegă și cuvintele Sfântului Ieronim, când în cartea I improtiva lui Iovian zice: „Pe Petru să întămeiază Beserica, macar că acéiași în alt loc pre toți Apostolii să face ca toți cheile împărăției ceriurilor să iaie și în tocmă pre densusii tării Besericii să întărește, totuși pentru acéia într' doispredece unul au ales că rânduit fiind capul, prilejul împărăcherii să să rădice.“ Adică pentru acéia au rânduit Dumnezeu pre Petru mai întâiu în ceta Apostolilor, ca vedând Apostolii că prin acăsta să însémnéze unimea Besericii, una toți să înțelegă și să nu fie într' densusii împărăcherii și dejghinări. Iar cuvintele sf. Optat Mileviteanu în cartea a doao improtiva lui Parmenian, carele aduc înainte latinii, sint acéstea: „Nu poți tăgădui că știi că în cetatea Roma întâiu lui Petru a fi dat scaonul episcopesc, în carele au șezut capul tuturor Apostolilor—Petru, de unde și Chifă s'au numit. În carele unul scaon unimea de la toți că să țină, ca nu ceia-laltă Apo-

stoli fieș-carele céle ale sale să le apere, cât acum schismatic și păcătos ar fi, cela ce împotriva scaonului celui singuratic altul ar așeza. Așa dar în unul scaon carea iaste dintră alsăuirile Beséricii au șezut întâiu Petru." Ca să înțelegi cuvintele acestea nu trăbue numai singuratic și deosăbi să le cetești, ci să cerci scopul cărții și chipul dovedirii și prilejul cu care s'au scris cartea. Părinții cei bătrâni, mai ales apusenii, când vrea să arate cine sînt adevărați creștini pravoslavnici și carea iaste învățătura cea adevărată, alerga la Beséricile céle apostolicești în care Apostolii petrecură; căci lăsând Apostolii întru acelea beserici ca în niște jignițe învățătura ce o luară de la Hristos, afară de îndoială era, că céle ce credea beséricile acelea sînt adevărate, și ceia ce să unesc cu besericele acelea sînt pravoslavnici; iar cei ce de acélea sînt despărțiți,eretici și schismatici sînt. Apusenii de acel feliu de beserici Apostolicești una avea carea era în Roma, de la carele tot apusul împărtășesc învățătura Evangheliei, și lor li era ca o maică și dascăliță. Fiind iar că besericele céle Apostolicești era tóte, precum trăbue, unite la olaltă, cela ce să una cu una era unit cu tóte, iar cela ce se dejghina de una și rădica alt scaon vrăjmaș se făcea tuturor besericilor și schismatic. Donatistele dintră carii era Parmenian, asupra căruia au scris sfântul Optat s'au tăeat de la Beserica Romei și și-au rădicat și el episcop din dejghinarea lor în Roma asupra episcopului celui pe lége. Așijderea s'au rădicat și în Africa. Taindu-se dară Donatistele de la Beserica Romei, vrăjmași s'au făcut la tóta Beserica lui Dumneșeu, cu carea prin învățătura Apostolicească unită era (cu) cea de la Roma. Cu adevărat dară sînt Donatistele schismatici și păcătoși. Acesta iaste rîndul înțelesului cuvintelor sf. Optat. De vei umbla a cerca în cuvintele lui alte înțelesuri, după obiceiul celor ce în tótă miscarea și în tótă slova afla taină pentru înălțarea Papei, vei să rădici pre sântul asupra Apostolilor, ca când ei nici cum nar fi avut scaon, iproci.

Mai pe urmă bine să-ți însămnezi și aflând în minte să-ți înrădăcinezi, că fiind-că același ce e înainte șezător în Biserică iaste împreună și Patriarh în tot Apusu, părinții de la Apus în multe să supun celui înainte șezătoriu, nu ca la un înainte șezătoriu, ci ca la al său Patriarh, însă nefiind pre vrémile acélea nici o price despre începătoria Papei, nu fac deschilinire întră cel înainte șezătoriu și întră Patriarhul său. Iar părinții de la Răsărit nu așa; căci ei macar că înaintea șederea o dă episcopului de la Roma, nici odinioră nu vorbesc ca de al său Patriarh, ci numai încātu i înainte șezătoriu. Pentru acéia nici nu mestică drepturile celui înainte șezătoriu cu céle ale Patriarhului. Drept acéia mi se pare (că) cu dreptate voi zice, că în pricea despre începătoria Papei mai mare autentie au părinții cei de la răsărit de cât cei de la apus și cu zisele lor mai tare să ne îndreptăm de cât cu a celor de la apus. Acest

canon de-l vă păzi mi se pare că multe încălcuri a pricei aceștia pe ușor se vor descurca. Apoi nu știu cum din fire óre-cum să trag ómenii să păzască și să apere și să le mărescă céle ce socotesc că sînt ale sale, adecă fieș-carele trage foc la óla sa. Cu aceste prejedecăți de multe orî se află inodați și sfinții Părinți, căci și de mici învățându-se de la unii, carii sînt cuprinși cu acel fél de patimă și de prejedecăți, cresc întru prejedecățile acélea carele întru fire óre-cum se prefac și tare pururea le țin precum ar fi sfinite. Deci ajungend la vârstă iarăși auzind de la toți cu carii petrec acelși sentenții și păreri, nu li să dă prilej de îndoială și nu le cercă, adevărate sînt, au ba. Și de le și cercă împovorați fiind cu păreri și cu prejedecățile, ce cu laptele maicii sale le-au supt, aș nu ved adevărul, au doară de-l și ved, pentru că să nu facă turburare și să smintescă pacea, îl tainuesc, îl tac. Mărturie îmi sînt însuși latinii în vécurile trecute, când învățătura cea blăstamată a lui Isidor Mercator tot Apusul il cuprinsese, pe Papa monarh și în Beserică și în cetate il înălțase, pe toți creștinii din apus supt jugul cel de robie al Papei li băgasă, răsăritului prilej de despărțire de la Beserica apusului dădu, carea împărăcheare și Apusul și Răsăritul cu amari lacrimi, până în zioa de astă-și o plânge, în vécurile, ziseiu trecute, unii bărbați pre carii toți latinii întră sfinți îi numără au nu și ei cu céia-laltă credea că Papa iaste nesuăntnic, iproci. Carea sentenție a nu fi adevărată acum toți, și latinii afară de Italianii nu se indoesc. Ba și acuma să află unii și prin părțile nóstre, carii învățand la Roma teologia socotesc că numai acélea sînt adevărate, carea le-au auzit la Roma și doar sângele și-l ar vărsa pentru monarhia Papei. O! de-ar fi apărat Dumneșeu neamul Românesc de acest feliu de ómeni învățați și theologi! carii numai cu autentia, cu tiful și cu vâlfă ce au în haine, și în locul lacașului seu vrau să învingă pe toți, de spun ceva dela Roma să taci, să inlemnești, să caști gura. De arăși din sfinții Parinți, din sobóre și din istoria cea veche a Beséricii, asupra povaștilor lor, îndată ești schismatic și mări réu de cât ereticii. Trăbue înaintea acestora toți să pléce capetele, să-i chemi Rabi, domnule, Maria ta, și alte titluri ce se împotrivesc cinului călugăresc. Și în acéstea lucrând li se pare că atunci țin mai tare canónele besericești și aduc slujbă lui Dumneșeu. O vremi! o obiceiuri!

Dar Romei încă din vrémurile céle de de mult începuse a-i răsări corne, care după curgerea vrémilor mai tare și mai tare au crescut, cât în suta a patra așa grăia Sfântul marele Vasilie, dascalul a tótă lumea, despre Roma: S c a r b i t u - m a m d e m a n d r i a B e s e r i c i i a c e i e a. Unii dară dintră părinți născendându-se în apus, crescend acolo și învățand s'au pomenit cu prejedecățile Beséricii de la Roma, și credea că acélea sînt drepturi și vrednicii. De mila lui Dumneșeu Nemții acum s'au lu-

minat și toate vicleniile Romei le descopere, cercă învățăturile sfinților Părinți și obiceiurile cele bătrâne ale Beséricii și în practică le pun, precum se vede din cele multe decreturi ce prea puternicul Imperat Iosif al doilea le-au dat afară, și a se vesti și a se ținea au poroncit. Carele pentru știința tuturor Românilor, veditutului ôre când neamului nostru la această carte pe urmă, pe limba noastră întörse le voi adauga.

CAP XVII.

Arhieriei sînt următorii scaonelor Apostolilor.

Precum Dumneșeu Besérica sa nu o au întocmit să fie numai puțin și până la o vreme stătătoare, ci pururea, până la sfârșitul vécului, așa și puterea, stăpânirea și împărățirea cea duhovnicescă, fără carea nici cum nu pôte fi Besérica creștinescă, nu putea cu mörtea Apostolilor să se sfârșască și să piace, ci trăbuia următorii Apostolilor întru această putere la cei viitori să să trimetă. Drept acéia Apostolii încă fiind în viață pre mulți cu darul acesta i-au împodobit. Cumu-i pe Timoteiu, 1 cătră Timot. cap. 4, și pe Tit. căruia i se poroncește ca și el pre alții prin cetăți să hirotonescă, cătră Tit. cap. 1, s. 5 și pe alții căroră acéiași putere de a paște Besérica li s'au dat, Fapt. Apost. a, 20 s. 28. Așa pe Marcu, pe Ignatie mucenicul, carea pururea până astăzi s'a stătorit, precum se vede din Istoria Beséricii și părinții mărturisesc: „Șirul episcopilor socotindu-se cătră început va sta în Ioan începătoriul Tertulian, cart. II, c. 5“. Sf. Climent Alexandrénul în voroava. Care bogat . . . acéstea scrie despre Sfântul Ioan: „Când din Ostrovul Patmos s'au întors la Efes și la țerile cele de aprópe s'au dus ca să rânduiască episcopi și pe ómenii cei însēmnați șiesi de la Duhul Sfânt în eliros, ôre carele, sau sörtea Domnului să-i osebescă; trăbue să lucrăm ca unința cea de la Dumneșeu și prin Apostoli noastră următorilor dată, a o dobândi să ni grijim“. St. Chiprian ep. 42 și Sf. Firmilian în epistolia cea cătră Sfântul Chiprian zice: „Vrăjmașii a unei Besérici catolicești, în carea noi sîntem, carii Apostolilor urmăm“. St. Ambrosie în cartea a II-a Despre vrednicia preoției, cap. II zice: „S'au poftorit de trei de la Domnul: Paște oile méle, și care oi, carea turmă atunci fericitul Petru au primit? Dar și cu noi acélea le-au primit, și cu densus acélea noi le-am primit“. Când adică s'au încredințat oile cuvântătoare lui Petru, s'au încredințat și tuturor arhierieilor celor viitori. Adică Arhieriei sînt următorii lui Petru în puterea cea duhovnicescă. Așijderea maica Besérică, precum pururea au crezut, așa și acum cu credință cantă în tropariul de la un sfânt mucenic la obște: „Și partași obiceiurilor și următorii scaonelor Apostolilor fiind“. Ba încă precum Apostolii fără mijlocire să zic vicari și epitropi lui Hristos, așa pe Arhieriei îi numesc sfinții părinți, vicariul Domnului iaste. Sf. Ambrosie în tälcul 1 cătră Corintei, cap. 11, s. 10“. Sf. Avgustin în întrebările

Testamentului celui vechiu și a celui nou cap. 127: „Arhierieul lui Dumneșeu trăbue să fie mai curat de cât ceia-lalți, că vicariul lui iaste“. Sf. Vasilie cel mare la rânduialele cele călugărești, rânduiale 22. „Nu-i nimic alta Arhierieul fără cela ce pörtă persoana lui Hristos“. Una mai pe urmă bine să însēmnezi, că urmarea scaonelor Apostolilor doao înțelesuri are: Unul, să fii următoriu în puterea Apostolicescă, și așa toți Arhieriei în totă lumea, macar au fost rânduite episcopiile lor de la Apostoli, macar ba, sînt următorii scaonelor Apostolilor, unul ca și altul. Alt înțeles iaste, să fii Arhierieul însuși în locul și în cetatea acéia în carea vre un Apostol și au înfipt scaonul, sau precum Petru și Pavel la Roma véche, Ioan la Efes, iproci. Și așa puțini sînt următorii scaonelor Apostolilor. Inșă pentru că acéstea sînt în scaonele și cetățile în care au fost Apostolii, nu urmază sa aibă ceva putere mai mare de cât ceia-lalți, că toți episcopii întocmai sînt la putere, precum vom arata în capul ce urmază.

(Va urma.)

D I V E R S E.

* „*Limba româna.*“ Ființa, originea, rudeniile și istoria ei, manual pentru gimnasia, școle reale și pedagogice este titlul unei cărți, apărute în editura librăriei Nicolae Ciurecu, și lucrată de Virgil Onițiu, directorul gimnasiului român din Brașov. Prețul 50 cruceri și până când vom poté face o dare de seamă asupra acestei cărți, atragem asupra ei atențiunea factorilor competenți.

* *Himen.* Dlu Valeriu Magdu profesor de musica vocală la seminariul nostru diecesan își serbeză astăzi cununia, cu domnișóra Ana Albu din Sarcia română. — Adresăm felicitările noastre tinerei părechi.

* „*Călinariul plugariului*“ pre anul 1895 a apărut în editura tipografiei A. Murășan din Brașov. Prețul 25 cr. Acest călinariu pre lângă partea calendaristică are o parte literară de un cuprins instructiv și variat, și nnume: biografia regretatului Michail Cogălniceanu dimpreună cu portretul; „La tîrg,“ schiță dintr'o excursiune de I. C. Panțu; „norocul și mintea,“ snová de Ioan Koeváry; „Gagamo, voda țiganilor,“ de I. Rodina; „Cultura pomilor,“ povește din economia câmpului, poezii, diverse, glume, proverbe, gicituri și anunțe. Îl recomandăm în deosebita atențiune a cărturarilor nostri.

C o n c u r s e.

Pentru îndeplinirea postului de învățător, și 2 posturi de învățători dela școlele rom. gr. or. confesionale din comuna **Toracul-mic**, se eserie prin acésta concurs cu terminul de alegere de 30 de zile dela prima publicare.

De aceste stațiuni sunt legate următoarele salare:

I. Pentru învățător la școla fetelor: a) 200 fl.: în bani; b) Pentru încăldământ din care se încăldesce și școla 24 fl.; c) Pentru conferințele învățătoresci decă va lua parte 15 fl.; d) Pentru curatorat pe anul întreg 10 fl.; e) Grâu 30 de chible în natură computat à 3 fl.: = 90 fl.; f) Până la alte dispusețiuni rețut pentru cuartir 30 fl., de tot suma 369 fl. v. a.

II. Pentru învățător la clasa I: a) 220 fl. în bani; b) Un juger de pământ arătoriu esarendat pe

a. c. cu 32 fl.; c) 400 □ grădină estravilană exarendată pe a. c. cu 8 fl.; d) Pentru încălzământ, din care se încălzeșee și școla 48 fl.; e) Pentru conferințele învățătorești decă va lua parte 15 fl.; f) Pentru curatorat 10 fl.; g) 20 chible de grâu à 3 fl. chibla = 60 fl.; și cuartir liber, însă de o camdată până la alte dispușețiuni relut de 30 fl. v. a. — Suma peste tot: 423 fl. v. a.

III. Pentru învățător la clasa II; a) 220 fl. în bani; b) Un juger de pământ arătoriu esarendat cu 32 fl.; c) 400 □ grădină esarendată à 3 fl.; d) Pentru încălzământ din care se încălzeșee și școla 48 fl.; e) Pentru conferințele învățătorești decă va lua parte 15 fl.; f) Pentru curatorat 10 fl.; g) Grâu 20 chible à 3 fl: chibla = 60 fl.; și cuartir liber cu grădină intravitană; 2 sobe, 1 antișambră, cuină, spais și pod.

Recursele ajustate corespunđătorii recerințelor legall și adresate com. par. din loc sunt de a se adresa Prea On. Domn. Protopresviter Paul Miulescu, în Nagy-Komlos, coltul Torontal; având respectivii a se presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătore în s-ta biserică, cei cu clase și cei ce vor dovedi capabilitatea de o conduce corul vocal, vor fi preferiți.

Toracul-mic, în 17/29 August 1894.

În numele comitetului parochial:

V. Petroviciu, m. p. Georgiu Serb, m. p.

paroch și preș. com. par. not. com. par.

În conțelegere cu mine: PAUL MIULESCU, m. p. protopop și inșpector de școle.

—□—

Pentru ocuparea definitivă a postului de învățătoriă la școla gr. or. rom. confesională de fete din Belintiu, se escrie concurs, u termin de alegere de 30 zile dela prima publicare.

Emolumintele sunt: 1) În bani gata, solvinđi $\frac{1}{2}$ din cassa bisericeii și $\frac{1}{2}$ din cassa cultului 300 fl.; 2) 20 metri lemne, din cari se încălzeșee și școla; 3) Pentru conferință 5 fl.; 4) Pentru scripturistică 5 fl.; 5) Locuință liberă cu grădină de legumi.

Dela recurente se poște a se presenta în vr'o Duminecă ori sêrbătore în biserică locală, spre a-și arêta desteritatea în cântare; se dovedescă cualificațiune „baram bună” din limba română și magiară; se instruze fețițele ceremonialul biser.; êră nereflectând învățătore cu atare cualificațiune, se primesc și iuvetători calificați. — Recursele astfel instruate și adresate comitetului par., se se suscernă P. Onor. D. Protopop și inșpector tract. Georgiu Crăciunescu, în Belintiu p. u. Kiszetó.

Belintiu, la 7/19 Noemvre 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: G. CRECIUNESCU, m. p. prot, și inșpector școlar.

—□—

În lipsa de competenți cu cualificațiunea prescrișă se escrie de nou concurs la noua infiintândă școlă poporală confesională din Moroda, cu termin de alegere de 30 zile dela prima publicare în fôia oficiôsă.

Emolumintele sunt: 1) Salariul anual 300 fl. v. a. solvinđi în rate quartale; 2) Pentru scripturistică 8 fl.; 3) Pentru conferință 10 fl.; 4) Pentru curatorat 10 fl.; 5) Cuartir liber cu grădină; 6) La înmormentări unde va fi poftit 50 cr; cu liturgie 1 fl.; pentru încălđirea școliei se va îngriji comuna.

Dela recurenți se pretinde a produce: 1) Testimoniu de cualificațiune și de preparandie; 2) De limba magiară, fiind poftiți recurenții a se presenta în biserică locală pentru de a-și arêta desteritatea în cant și tipic.

Se obsêrvă că alegândul numai după proba de unan se va recomênda Ven. Consistoriu spre întărire definitivă.

Recursele adresate comitetului parochial, se se substêrnă părintelui protopop și inșpector Ioan Cornea, în Borosjenó.

Moroda, 23 Octobree 1894.

Comitetul parochial.

Cu scirea mea: IOAN CORNEA, m. p. inșpector școlar.

—□—

Pentru îndeplinirea postului de capelan temporal lângă veteranul paroch Ioan Bozgan, în Cicir, pe basa decisului Venerabilului Consistoriu gr. or. român din Arad, Nr. 5601/894. se escrie concurs cu termin de alegere pe 18 30 Decembrie a. c.

Emolumintele sunt:

a) Una sesiune pământ arătoriu estravilan;

b) Un intravilan parochial;

c) Trei bucăți grădini suplinitore;

d) Birul dela 175 numere de case, câte o măsură grâu dela una;

e) Stolele îndatinat;

Alesul capelan, va folosi jumătate din venitul șchitat sub literele a, b, c, d, și e, având a suporta tot în aceea proporție și sarcinile publice civile și eclesiastice.

Recursele instruate conform §. 15, lit. b) din regulamentul de parochii de clasa II, adresate comit. paroch. se se substêrnă protopopului concerninte Moise Bocșanu în Arad, până inclusive 11/20. Dec. a. c.; până la care termin, recurenții se pot presenta în cutare Duminecă ori sêrbătore la sfta biserică, pentru a-se valora în servițiul divin și predicare ori cântările rituali.

Cicir, 30. Octomb. (10 Novembre) 1894.

Comitetul parochial.

Conțeles cu protopopul: MOISE BOCSANU, m. p.

—□—

Prin strămutare devenind vacantă capelania temporală, sistemisată pe lângă veteranul paroch Nicolae Ribariu din Șag, — pe basa resoluțiunei Venerabilului Consistor dto 24 Oct. a. c. Nr. 5890/1894 se escrie concurs pentru deplinirea ei cu termin de 30 de zile dela prima publicare în organul diecesan „Bis. și Școla.”

Emolumintele împreunate cu acest post sunt: 1) jumătatea sesiunei parochiale, folosită de parochul Nicolae Ribariu; 15 jughere à 15 fl. 225 fl. 2) birul parochial pe jumătate face 20 chible à 3 fl. = 60 fl.; 3) venitul stolar pe jumătate, după calculul de mijloc al celor 5 ani din urmă = 60 fl.; 4) relut pentru cortel cât timp va fi parochul în viață 40 fl.; la olaltă 385 fl. La care sumă, în cazul când alesul ar dovedi capabilitate și aptitudine în afacerile sale pastorale, se va mai bucura încă de un ajutor din fondul proțesc, amêsurat venitului dela sesiunea parochiei de acolo.

Dela recurenți se cere ca să dovedescă cualificațiunea normată de măritul congres național bis., din 1891 p. 146 pentru parochii de clasa a doua. Recursele adresate comitetului parochial de acolo, se se înainteze subscrisului ppresviter (Fabrik). Reflectanții sunt avisați a se presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătore în st. biserică de acolo, cu observarea §. 18 din regulamentul pentru parochii — spre a-și arêta desteritatea omiletică și rituală.

Șag, Octomvre 1894.

Branco Savi, m. p.

Iosif Trifu, m. p.

președinte.

notar.

Cu consensul protopresbiterului: Dr. TR. PUTICI, m. p.